

грамматикасымен, құрылымымен, семантикасымен таныса отырып, шет тілін және аудару тәсілдерін жете меңгере алады.

Сондықтан шет тілін үйренуде аударма пайдалы және қарым-қатынасқа негізделген лингвистикалық тәсіл болып табылады.

1. Aktaş Tahsin Çeviri işleme genel bir bakış. – Ankara, 1996 – 412 б.
2. Boztaş İsmail Yabancı dil eğitimi ve çeviri. –

Ankara, 1992. –180 б.

3. Demirel Özcan Yabancı dil öğretimi. – Анкара, 1993. – 198 б.

В статье рассматривается эффективность метода перевода в преподавании иностранного языка.

The method of translation in learning foreign language is made out many-sidedly.

А. Токкарина

ҚЫТАЙ ТІЛІНДЕГІ ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ ТЕРМИНДЕРДІҢ ӨЗІНДІК СИПАТТЫ БЕЛГІЛЕРІ

Дипломатиялық қызмет жазба жұмысымен өте тығыз байланысты. Дипломатиялық хат алмасу арқылы мемлекеттердің дипломатиялық қарым-қатынастары жүзеге асады. Дипломаттар өздерінің жұмыс уақытының басым мөлшерін өз үкіметі мен сыртқы істер министрлігі арасында ресми хат алмасуға арнайды: саяси хаттар, шартты белгімен жазылатын жеделхаттар, әр түрлі нұсқадағы анықтамалар, ұсыныстар, сұхбат жазбаларын, келіссөздер мен баспасөз мәслихаттарына арналған мәлімдеме жобаларын және т.б. дайындайды, сондай-ақ шетелдік дипломатиялық өкілдіктер мен министрліктер арасындағы дипломатиялық құжаттарды: ноталар, мәлімдемелер, декларациялар, жеке жолдамалар, меморандумдар, коммюникелер, басқа да ресми құжаттарды дайындау барысында дипломатиялық тілге ерекше көңіл бөлінеді. Дипломатияда дипломатиялық тіл екі түрлі түсінікті білдіру үшін қолданылатын ұғым. Біріншіден, бұл ресми дипломатиялық қатынастар жүргізілетін және халықаралық шарттар жасалынатын тіл. Екіншіден, бұл жалпы қабылданған дипломатиялық сөздікті құрайтын дипломатия саласындағы белгілі бір түсінікті дәл бейнелейтін терминдер мен сөз орамдарының жиынтығы. Мысалы: агреман, атташе, альтернат, денонсациялау, пакт, ратификациялау сияқты терминдер.

Қазіргі кезде ресми дипломатиялық қатынастар жүргізілетін және халықаралық шарттар жасалынатын міндетті бірыңғай тіл жоқ (ежелде француз тілі болатын). Бүгінгі күні біртіндеп тілдердің тепе-теңдік қағидасы қалыптасуда. Соның негізінде барлық мемлекеттердің сыртқы істер мекемесі дипломатиялық қатынастардағы ресми хат алмасуларды, әсіресе дипломатиялық нотамен өзара алмасуды ұлттық тілдерінде жүргізеді. Ал арнайы терминдер мен сөз орам-

дарының жиынтығы ретінде жалпы дипломатиялық қатынастарда қалыптасқан «дипломатиялық тіл» ұғымының екінші мәніне келетін болсақ, оларды қазіргі дипломатиялық құжаттарда жиі кездестіруге болады. Дипломатиялық құжаттардың тілі мен жазылу тәсіліне қатысты Х. Вильднер өз еңбегінде бірқатар ұсыныстар береді. Х. Вильднер бойынша, Дипломатиялық жазу тәсілі – ең алдымен қарапайымдылық және айқындығымен ерекшеленуі тиіс, және бұл жай қарапайымдылық емес, әр сөз өз орнын дәл тауып, тура мағынасын жеткізе алатындай болуы қажет. Дипломатиялық құжаттың тілі – бұл мемлекеттің сыртқы әлеммен байланысқа түсетін тілі. Сол ретте көп жағдайда мемлекеттің дайындаған дипломатиялық құжатының тілінен сол мемлекеттің бет-бейнесін көреді. Сондықтан да, тілге, дипломатиялық құжаттардың жазылуына аса жоғары талаптар қойылады. Бұл тіл анық та, нақтылы болуға тиіс. Дипломатияның ішкі табиғаты мен құрылымына сай өзіндік ішкі терминдердің бар екенін ешкім жоққа шығара алмасы анық. Яғни дипломатиялық тілдің негізгі құралының бірі дипломатиялық терминдер болып табылады.

Термин жөнінде сөз қозғалғанда «Барлық термин – сөз. Бірақ сөздің бәрі термин емес» деген тұжырым жиі айтылады. Бұл тұжырым бір жағынан дұрыс айтылғанмен, терминнің табиғатын нақты аша қоймаған. Себебі, терминнің тек сөз ғана емес, сөз тіркесі ретінде келетін терминдер терминология сөздік қорында мол. Тіпті кейбір терминолог ғалымдардың айтуы бойынша, сөйлем терминдер де кездеседі. Әсіресе қазіргі заманғы қытай тілінің дипломатиялық терминдердің басым дерлік бөлігін сөз тіркестер құрайды. Терминнің табиғатын Н.З. Котелованың сөзінің Ш. Құрманбайұлы қазақшаға аударған баламасына қарасақ түсі-

неміз: «Термин деген – сөз, тілдегі сөзге тән қасиеттердің ешқайсысы да оған жат емес». Термин-сөздің лингвистикалық табиғатын тану тұрғысынан келгенде ғалымның пікірі орынды айтылған. Яғни қай сала терминдері болмасын, барлығы бір тіл заңдарына бағынады.

И.В. Арнольдтің пікірінше “термин сөздердің белгілі бір бөлігі ғана белгілі бір маман өкілдерінің тілінде қолданылады” /5, 20/.

Қ. Жұбанов “термин” жайлы: “... термин сөзінің терминдік ұғымы мен күнделік тіршілікте қолданылатын жай сөздік мағынасы басқа болуы да мүмкін”, - деген тұжырым жасайды /4, 274/.

А.А.Реформатский классикалық оқулық атанған «Введение в языковедение» атты жұмысында терминге мынадай анықтама берген болатын: «Термины – это слова специальные, ограниченные своим особым значением; слова, стремящиеся быть однозначным как точное выражение понятий и название вещей. Это необходимо в науке, технике, политике и дипломатии». (қазақшаға еркін аудармасы: «Терминдер – ол өзінің ерекше мағынасымен шектелінетін арнайы сөздер, олар ұғымдар мен заттарды дәл, нақты атап айтуға, яғни бірмағыналы болуға ұмтылады. Бұл қасиет ғылым, техника, саясат және дипломатияда қажетті»).

А.А.Реформатскийдің дипломатияға қатысты терминдерді ерекше атап көрсетуінің өзіндік мәні бар деп білеміз. Өйткені, әдетте терминдер ғылым мен техника саласына байланысты танылады. Ал дипломатия – ғылымға да, техникаға да жатпайды, дегенмен дипломатияның ішкі табиғаты мен құрылымына сай өзіндік ішкі терминдерінің бар екенін ешкім жоққа шығара алмасы анық. Осы тұрғыдан алғанда, дипломатиялық терминдерді зерттеудің маңыздылығы ерекше.

Халық барда, ұлт барда, қоғам барда таным үрдісі де орын алады, яғни терминдену процесінің ешқашан тоқтауы мүмкін де емес. Біз нысан етіп алған екі тілдің дипломатиялық терминдер жүйесінің сөз етпес бұрын “дипломатия” ұғымы туралы, бұл саланың қызметі жөнінде түсінік бере кетуді жөн санадық.

“Дипломатия” терминінің шығу тегі – гректің “*diploma*” деген сөзі, Ежелгі Грецияда сөз жазылған екі қос тақтайша осылай аталған. “*Diploma*” елшілерге олардың өкілеттігін дәлелдейтін сенім грамотасы ретінде берілген.

Дипломатия – мемлекеттің сыртқы саясатының, сыртқы істер басқармасының, сыртқы істер ведомстволарының, шет мемлекеттегі дипломатиялық өкілдіктердің мақсат-міндеттерін жүзеге асыру, мемлекет пен оның мекеме-

лері, шет елде жүрген азаматтардың құқығы мен бас пайдасын қорғау негізінде өтетін халықаралық конференция делегаттарының іс-әрекеттерінің ресми атауы. “Дипломатия” ұғымы халықаралық егестердің алдын алу мен реттеуді көздеген келіссөздер жүргізуде, екі жаққа да тиімді шешім іздеуде, халықаралық ынтымақтастықты нығайтуда қолданатын іс-әрекетпен тікелей байланысты.

Дипломатиялық терминология саяси-әлеуметтік байланыстар мен қарым-қатынастар жөнінде мемлекеттің нақты ақпараттарды жинау, қабылдау, өңдеу, жеткізу ісімен тығыз байланысты болады. Қазіргі кезде дипломатиялық қызметтің ауқымы едәуір кеңейіп келеді: мемлекет басшыларының басқа үкімет басшылары мен билеуші топтары арасында тұрақты қатынас құруы, олардың саяси партиялармен байланыс орнатуы күннен-күнге жандануда.

Терминдердің негізгі сипаты тұрақтылық, яғни тек бір ғана мағына білдіру екендігі белгілі. Алайда дипломатия саласында дыбысталуы бір, мағына жағынан басқа ұғымды білдіретін терминдер де кездеседі. Мысалы, «қысым» терминін алайық. Ол саясаттану, медицина, химия, физика, мұнай салаларында қолданылады, ол әр салада өзіндік ерекше терминдік мағынаға ие. Мәселен, медицина саласында қан қысымы деп адам бойындағы қан қысымының өзгеруін айтады. Сонымен бірге «қысым» – дененің бетіне сәйкес әсер ететін күштердің қарқындылығын (интенсивтілігін) сипаттайтын шама. Дипломатия саласында қысым “қорлық, күш көрсету” деген мағынада қолданылады. Осы терминмен жасалған сөз тіркестері: мұнай қабатының қысымы; қан қысымы; қысым көрсету т.б.

Кез келген ғылым саласына тән жүйелілік дипломатиялық терминология саласына да тән. Қазақ және қытай дипломатиялық терминдерінің негізгі жасалу жолдары:

- а) жалпыхалықтық сөздерге терминдік мағына жүктеу;
- ә) халықаралық терминдер;
- б) калька тәсілімен жасалған кірме терминдер.

Бүгінгі күні салалық терминология аясының кеңіп, ғылыми терминдердің тұрақтануы терминологиялық лексика қабаттарын толықтыра түсуде. Ғылым мен техниканың әр саласындағы терминдерді арнайы зерттеген еңбектер қатары жылдан-жылға көбейіп келеді. Мәселен, Ө. Айтбайұлы, Е.Г. Даулетов, К.Ж. Джолчибекова т.б. мамандардың еңбектері салалық терминдерді зерттеуге арналған. Дипломатиялық терминологияны зерттеуге А.В. Волоскова, Б.Х. Хасанов, Л.А. Сулейменова т.б. және дипло-

матиялық құжаттар тілін зерттеуге В.И. Лященко, А.Х. Азаматова, А. Карибаяв т.б. ғылыми еңбектері арналған.

Терминнің мағынасы жалпыхалықтық сөздердің көпмағыналылығы сияқты контекст арқылы айқындалмайды, термин мәтіндегі бірліктермен байланысқа өз “бойындағы” тұрақты мағынасымен түседі. Бұл турасында айтқан ғалымдардың пікірлерін келтіре кетсек: А.А. Реформатский: “Термин емес сөздердің мағынасы контексте ашылуы керек те, ал термин сөздер контексте тәуелді болмайды”, - дейді /2, 49/.

Қытай тілінде дипломатиялық терминдер, жалпы терминдер, оның ішінде салалық терминдер қатарында, қазақ, орыс, ағылшын тіл білмінде сияқты, тілдің лексика бөліміне жатқызылады.

Қытай тіліндегі терминдерде негізгі 4 ерекшелігі аталады: (基本特征)

1. Кәсібилік (专业性). Термин әр саланың арнауы ұғымдарын атайды, сол себепті оның таралу және қолдану аясы шектелген. (术语是表达各个专业的特殊概念的, 所以通行范围有限, 使用的人较少)

2. Ғылымилық (科学性). Терминнің семантикалық ауқымы белгілі болып келеді, ол бір түсінікті белгілеп қана қоймай, оны нақтылап дәлдейді.

(术语的语义范围准确, 它不仅标记一个概念, 而且使其精确, 与相似的概念相区别)

3. Бірмағыналылық (单义性). Терминдердің кәдімгі лексикадан ең үлкен айырмашылығы оның бірмағыналылығында. Кейбір терминдер ғана екі не бірнеше салаға қатысты болып келеді. Мысалы, “运动 (қозғалыс; спорт)” термині саясат, философия, физика және спорт салаларын да бөлек қолданылады (术语与一般词汇的最大不同点在于它的单义性, 即在某一特定专业范围内是单义的。有少数术语属于两个或更多专业, 如汉语中“运动”这个术语, 分属于政治、哲学、物理和体育4个领域)

4. Жүйелілік (系统性). Бір ғылымда не техника саласындағы әрбір терминнің орны сол саланың ұғымдар жүйесіне сай болады. (在一门科学或技术中, 每个术语的地位只有在这一专业的整个概念系统中才能加以规定)

Дегенмен, дипломатиялық терминдер ішін-

де полисемия да кездеседі. Полисемияға (грек. көп мағына) жататын сөздер мағыналары арасында мағыналық жақындық болады. Мағыналық жақындықтың болу немесе болмауы - сөзді полисемияға жатқызу мен жатқызбау үшін басты белгісі.

Мысалға 《代表》 - «өкіл, уәкіл» терминін алайық:

1. Мемлекеттің үкімет органдарының өкілі, делегат;
2. Белгілі бір тап өкілі;
3. Біреудің орнына, тапсырымен, мүддесін болу, пікір айту.
4. Белгілі бір мағына немесе ұғым, түсінік беру.

Дипломатиялық практикада бірінше мағынасы қолданылады. Бұл термин көбіне оны айқындайтын сөзбен тіркесіп қолданылады: 全国人民代表大会代表、中国常驻联合国安全理事会代表、外交代表 т.б.

Қай тілдің де сөздік қорындағы дипломатиялық терминдердің даму жолы өзінше қалыптасады, яғни лексика-грамматикалық ерекшелігі болады. Дипломатиялық терминдердің негізгі лексика-грамматикалық ерекшеліктерін былай жинақтауға болады: дипломатиялық терминдердің жалпыхалықтық лексикадан алатын орны, осы негізде мағыналық жағынан кеңеюі немесе тарылуы; дипломатиялық ұғымды білдіретін сөздердің басқа салалық терминдермен байланысы (ұқсастығы мен ерекшелігі); синонимдік, омонимдік, антонимдік қасиеттері, лексикалық мағыналардың дипломатиялық ұғымды білдіруге қатысы т.б.

Жалпы дипломатиялық терминдердің қолданылатын салалары:

1. Саясаттану:

а) дипломатия: бас консул (总领事), дипломатиялық иммунитет (外交豁免权), дипломатиялық корпус (外交团), достыққа ұмтылатын дипломатия (友好外交), ерекше тапсырма жүктелген елші (无任所大使) т.б.;

ә) сыртқы және ішкі саясат: “мейірімді көрші” саясаты (睦邻友好外交政策), саяси бостандық (政治自由), тәуелсіз саясат (单边行动计划) т.б.;

б) халықаралық саяси қозғалыстар: дағдарысқа қарсы саясат (反衰退政策), радикалды қозғалыс (激进运动), саяси кеңесші (政治顾问), соғысқа қарсы қозғалыс (反战运动), ядролық энергетиканы дамытуға қарсы митинг (反核人士示威) т.б.;

в) парламент қызметі: көбірек орынға ие болмауы (无多数议会), парламент мәжілісі (议会会议), парламенттің тәуелсіз мүшесі

(中立议员) т.б.;

г) партия “тынысы”: демократиялық партия (人民党) (Ұлыбритания), консервативті партия (保守党) (АҚШ), оппозициялық партия (在野党、反对党) т.б.;

д) әскери іс-шаралар: әскери кеңесші (军事顾问), тұрақты әскер (正规部队), ядролық қарусыздану (解除核武器、裁减核武器) т.б.

2. Құқық:

а) азаматтық қылмыстық құқық: заңды қасақана бұзу (intended 故意犯法), қылмысты іс (刑事案件、刑事诉讼), қылмыскерді беру (引渡), түзету енгізу тәртібі (修正程序) т.б.;

ә) мемлекеттік құқық (право): плюралды заң шығару құрылымы (多元立法体制), мемлекеттік арбитраж (国家仲裁), істі қайта қарауға талап-арыз беру (发回重审) т.б.;

б) халықаралық құқық: Негізгі құқық (基本权利), территориялық юрисдикция (领土管辖权), көпшілік таныған халықаралық құқық принципі (国际法准则) т.б.

в) қаржы құқығы: импорт тауарларына салық салу (强征进口税), мемлекеттік акция (政府公债; 政府债券), салық төлеуден босату (减免税) т.б.

3. Экономика:

а) өнеркәсіп экономикасы: отандық өндіріс (国内工业), өнеркәсіп дағдарысы (工业[生产]-危机), өнеркәсіп төңкерісі ((英国)工业革命), өнеркәсіпті дамыту (工业发展) т.б.;

ә) ауыл шаруашылық экономикасы: ауыл шаруашылық саясаты (农业政策), экстенсивті егін шаруашылығы (粗放农业) т.б.;

б) сыртқы және ішкі сауда экономикасы: отандық нарық (国内市场), рынок жүйесі (市场系统), халықаралық сауда нарығы (国际商品市场), шетелдік нарық (国外市场) т.б.;

в) финанс экономикасы: 所得税 (табыс салығы), 应纳税的、可能需纳税的 (салық салуға жату) т.б.

Дипломатиялық тілде сәйкесінше дипломатиялық стиль қолданылады. Дипломатиялық стиль дипломатия мен халықаралық қатынас салаларын, сонымен қатар құқық пен саясат салаларын қамтиды. Саяси және құқықтық түсінік дипломатиялық тіл мен дипломатиялық құжаттардың стиліне өз әсерін тигізеді. Тілден тыс және тілдік факторлардың күрделі ықпалы нәтижесінде дипломатия саласында лингвос-

тилистік ерекшеліктер қалыптасады. Дипломатия саласында негізгі сөздік қорды қоғамдық-саяси лексика мен арнайы салалық терминология құрайды.

Жалпыхалықтық қолданыстағы сөздердің біразы халықаралық келісімшарт мәтіндерінде лексикалық мағынасынан алшақтап, терминдік мәнде жұмсалады. Бұл - дипломатиялық құжатқа маңыздылық пен салтанатты түр берудің тағы бір жолы, оларға мысалы, ауызекі тілде айтылатын 妻子 әйелі орнына 夫人 зайыбы, 现在 қазір орнына 目前、当前 қазіргі уақытта, 对不起 кешіріңіз 抱歉 айыпқа бұйырмаңыз, кешірім сұраймыз 出发кету 启发 жөнелу, жөнелу, жол жүріп кету. Сол сияқты 贵宾 маңызды қонақ, 欢迎仪式 қарсы алу рәсімі 接待会 қабылдау, 您 Сіз т.б. жатады.

Ресми іс-қағаздар стилінде әрі толық, әрі ұзақ синтаксистік конструкцияны қолданылады, себебі мұндай құжаттарда ресми мекемелер мен адамдардың қызмет аттарын, функцияларын толықтай ашып жазу міндетті. Оған келесі мысал келтірейік:

«外国驻华外交代表机关和领事机关的外交员、领事员、公务员的申请, 由外交部、有关地区的外事处受理; 其他特有外交、公务护照的外国人的申请, 由外交部、有关地区的外事处或公安局受理»

Қазақ тіліне аудармасы: «Қытайда тіркелген шет ел дипломатиялық лауазымдардан, консулдық лауазымдардан, сонымен қатар дипломатиялық және консулдық өкілдіктердің қызметкерлерінен келген арыздар Сыртқы істер министрлігі, шетелдіктердің істерімен айналысатын жергілікті басқармасы қарастырады; дипломатиялық, қызмет паспорты бар шетелдіктерден келген арыздарды Сыртқы істер министрлігі, шетелдіктердің істерімен айналысатын жергілікті басқарма немесе қоғамдық қауіпсіздік басқармасы қарастырады.»

Жоғарыдағы сөйлемде лауазымды адамдардың түрлі категориялары мен ресми мекемелерді толықтай атауы оны күрделі етеді. Дипломатиялық құжаттама тілі ресми іс-қағаздар стилінде жазылады. Яғни оған күрделі сөйлемдерді қолдануы жат емес.

Қорыта келе, қазіргі қытай тіліндегі дипломатиялық терминдер қытай тілінің салалық терминдерінің бір түріне жатып, оларды қытай терминология ғылымы зерттейді. Қытай терминологиясында бірыңғай стандарттарға келтіру, жаһандану үрдісі, халықаралық сөздер жайлы жиі сөз көтеріледі.

Екі тілдің – қазақ және қытай тілдерінің терминологиялық зерттеулерді қарастыра отырып, біз бұл ғылымның дамуы екі тілде біраз

ұқсастықтары мен айырмашылықтарын байқадық.

1. Дипломатическая служба Республики Казахстан. Учебное пособие/ Под общей редакцией К.К.Токаева. – А.: Дом Печати «Эдельвейс», 2005
2. Реформатский А.А. Вопросы терминологии. – М., 1961
3. Дипломатическая служба Республики Казахстан. Учебное пособие/ Под общей редакцией К.К.Токаева. – А., Дом Печати «Эдельвейс», 2005
4. Айтбаев Ө. Қазақ терминологиясының дамуы мен қалыптасуы. – А., Ғылым, 1988
5. Ашинова К.А. Қазақ және ағылшын тілдеріндегі дипломатиялық терминдердің жасалымы. Дисс. канд. филол.н. – А., 2006
6. «Қазақ және орыс тілдерінде дипломатиялық іс жүргізу» Қ.Тоқаевтың жалпы ред. – Астана, 2004
7. 贝里奇编辑《外交辞典》(A Dictionary of Diplomacy). 北京大学出版社2008

8. Омарова М.А. Русско-казахско-китайский словарь дипломатических терминов. – А., Қазақ университеті, 2005
9. 本社《现代汉语分类词典》汉语大词典出版社1999
10. 《汉俄词典》上海外国语学院组编. 夏仲毅主编. – 北京, 商务印书馆2004
11. ҚР СІМ ресми сайты: <http://portal.mfa.kz>
12. КХР СІМ ресми сайты: <http://www.mfa.gov.cn>
13. <http://baike.baidu.com> 《中国大百科全书》
14. <http://www.sozdik.kz/>

Автор статьи в своей работе рассматривает особенности дипломатических терминов китайского языка.

In the article are studied the particularities of the diplomatic terms of chinese language.

У. Ф. Фарзалиева

ПРОБЛЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ В ТВОРЧЕСТВЕ АЛИ БЕКА ГУСЕЙНЗАДЕ

Национальное самосознание – осознание, оценка нацией своей истории, корней, общих интересов, мировоззрения, целей, определение своего места в истории человечества и дальнейших перспектив развития. Национальное самосознание приобретает особую значимость при коренном переломе в судьбе народа. Начало XX в. является именно таким периодом в развитии литературной, общественно-политической и философской мысли азербайджанского народа.

Выдающиеся азербайджанские просветители Дж. Мамедкулизаде, А. Агаоглы, У. Гаджибейли, Н. Нариманов, О.Ф. Неманзаде, М.Б. Магомедзаде, М.Э. Расулзаде и др., жившие и творившие в тот период, стремились всем творчеством к тому, чтобы народ знал свои национальные корни, национальное достоинство, и развивали национальную культуру, литературу и язык. В результате этого в начале XX в. социально-политические, философские идеи азербайджанских публицистов, формировавшие национальное возрождение и национальное самосознание, способствовали широкому распространению концепций, рассуждений о политической независимости и свободе нации. В действительности это послужило идейной основой для создания Азербайджанской Демократической Республики. Оставленное ими духовное наследие и по сей день сохраняет большую значимость для развития национального самосознания азербайджанского народа. С

этой точки зрения огромный интерес представляет наследие Али бека Гусейнзаде, вошедшего в историю общественно - политической и литературной мысли Азербайджана как поэт, писатель, политический публицист, философ, переводчик, социолог и прежде всего как основатель идеологии «тюркизма», создатель его основных научно-теоретических принципов.

В начале XX века, когда вся Российская империя пришла в движение (революция 1905-1907 гг.), пробуждение и самоопределение мусульман-тюрков возникло как важное требование. Национальные лидеры это прекрасно понимали. Заслуга Али бека Гусейнзаде в формировании национального самосознания азербайджанского народа в такой исторический период воистину неоценима. В период начала его деятельности национальное самосознание народа было на низком уровне. Когда А.Гусейнзаде начал издавать газету «Хайат» («Жизнь»), редактором которой он был, не только среди простых людей, но и среди интеллигенции почти не было тех, кто знал истинное название, происхождение и корни нации. Широкоупотребительные в то время названия типа «мусульманин», «татарин», «кавказские татары» и др. не связаны с происхождением азербайджанцев.

В своих трудах «Кто такие тюрки и из кого они состоят?», «Культура тюркского языка» и др. А. Гусейнзаде убедительно доказывал тюркское происхождение азербайджанского народа,